

■ Кількість підприємств

□ Кількість інноваційно активних підприємств

■ Підприємства з технологічними (продуктовими та/або процесовими) інноваціями

■ Частка інноваційно активних підприємств, %

□ частка підприємств з технологічними (продуктовими та/або процесовими інноваціями), %

Рис. 3. Показники інноваційної активності підприємств в Україні, 2012–2018 рр. [3]

Таким чином, низька інноваційна активність є стримуючим фактором зростання ПП, а відтак – соціально-економічного розвитку України.

Джерела та література

1. Статистичні дані. *Офіційний сайт Державної служби статистики України. Національні рахунки.* URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Macroeconomic indicators (Database 2015–2017). *European Commission. Eurostat.* URL: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
3. Наукова та інноваційна діяльність України: статистичний збірник (2018). *Державна служба статистики України.* URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Янкевич Р. – студент магістратури 2-го року навчання

Науковий керівник: к. е. н., доц.
Н. Ющенко
ДВНЗ «Донецький національний
технічний університет»
м. Покровськ, Україна

Сучасні тенденції еміграції українців

У системі економічних відносин країн сучасного світу помітне місце посідає міжнародна міграція населення, оскільки через кордони поряд з товарами, послугами, капіталами, кредитами, інвестиціями переміщуються і люди. Але серед усіх об'єктів, переміщуваних із країни в країну, людина, безумовно, найбільш вразливий об'єкт-суб'єкт.

Усе більше українських громадян виїжджають за межі держави, вбачаючи в цьому надійний спосіб розв'язання багатьох життєвих проблем, передусім соціальних і економічних.

На сьогодні Україна продукує велику кількість трудових мігрантів серед країн-донорів пострадянського простору. Це дуже тривожний сигнал на тлі депопуляції українського етносу – високої смертності та низької народжуваності.

Основні економічні причини трудової міграції населення України, зводяться до наступних.

По-перше, це низький рівень оплати праці найманих працівників, що підтверджується даними Європейської та Державної служби статистики. Розмір заробітної плати в Україні з 01.09.2020 року складає 5000 грн, тобто якщо конвертувати в валюту Євросоюзу, то це становитиме 152 євро (1 євро – 32,89 грн за офіційним курсом Національного банку України). Якщо порівняти з мінімальною заробітною платою країн-членів Євросоюзу, то Болгарія – 312 євро, Латвія – 430 євро, Польща – 611 євро, Іспанія – 1050 євро [1]. Найвною є різниця більше ніж в два рази, а в деяких випадках досягає 10 разів (Німеччина 1584 євро). Україна стає донором дешевої робочої сили для Європейського Союзу.

Другою причиною виступає непотрібність великої кількості висококваліфікованих працівників для економічної системи України. На сьогодні існує незбалансованість попиту і пропозиції висококваліфікованої робочої сили на ринку праці, а саме надлишок фахівців. Зокрема, існує значний розрив між підготовкою наукових кадрів та їх залученням до роботи у науковій сфері, незважаючи на те, що чисельність докторів та кандидатів наук в Україні зростає, частка тих, хто залучений до наукової та науково-технічної діяльності, неухильно скорочується. Тут також слід відзначити, що багато фахівців, втративши роботу, не поспішають офіційно працевлаштовуватися через низький рівень офіційної оплати праці. А роботодавці, у свою чергу, не поспішають підвищувати заробітну плату, бо конкурс на пристойну посаду дуже високий, а тому стимулювати потенційних співробітників гідною зарплатою роботодавцю не потрібно. Тому фахівці вищої кваліфікації починають шукати роботу за межами України, відбувається трудова міграція «мізків», яка з кожним роком збільшується через незадовільні умови праці, зокрема застарілу матеріально-технічну базу, та низьку заробітну плату [10]. Україна зазнає значних економічних втрат через навчання, підготовку та неспроможність використання потенціалу висококваліфікованих фахівців. Так за інформацією Міністерства фінансів, яке проаналізувало роботу закладів освіти по країні. У 2019 році в сільській місцевості видатки на одного учня досягли 32,4 тис. грн. У міській – 19,1 тис. грн. На підготовку одного студента за державним замовленням у закладах вищої освіти у середньому потрібно 44,6 тис. грн [2]. Тобто якщо підрахувати за весь період навчання, то ця сума на одного фахівця приблизно складатиме 500 тис. грн.

Третя вагома причина еміграції – безробіття. З часу пандемії кількість зареєстрованих безробітних в органах Державної служби зайнятості складає 401 тисяча осіб, що відповідає росту на 27 % (станом на 16 квітня 2019 року кількість безробітних становила 314,4 тисячі) [3]. Проте ця цифра неостаточна, бо кількість неофіційно безробітних тих, хто втратив роботу, але не звернувся до центру зайнятості, оцінюється експертами до 3 млн. осіб. НБУ прогнозує, що рівень безробіття в 2020 році буде вимірюватися двозначними «відсотками», такого не спостерігалось в Україні з 2002 року.

Разом з тим, слід навести дані безробіття в Україні і провідних країн Євросоюзу (табл. 1) до критичного 2020 року, що свідчать про їх вкрай високий рівень в нашій країні.

Таблиця 1

Рівень безробіття в Україні та країнах ЄС, 2017–2019 рр.

Країна	Рівень безробіття, %		
	2017	2018	2019
Україна	9,9	9,1	8,6
Бельгія	7,1	6,0	5,4
Болгарія	6,2	5,2	4,2
Чехія	2,9	2,2	2,0
Данія	5,8	5,1	5,0
Німеччина	3,8	3,4	3,1
Естонія	5,8	5,4	4,4
Ірландія	6,7	5,8	5,0
Польща	4,9	3,9	3,3

Складено автором за [8; 9].

Проблема високого рівня безробіття спонукає трудових мігрантів з України шукати роботу у сусідніх країнах, де цей рівень в рази нижчий. Неофіційна статистика свідчить про те, що майже 15 % працездатного населення країни в пошуках роботи вирушає за кордон: 6,5 млн українців в якості гастарбайтерів працюють у країнах Європи [4].

Четверта причина міграції полягає в економічній нерозвиненості окремих регіонів.

Україна має велику територію, яка поділена на регіони, що відрізняються структурою економіки (як приклад, на сході країни домінує промислове виробництво, в Карпатах туризм, а у великих містах головну роль відіграє сектор послуг), обсягом залучених інвестицій, розвитком бізнесу та легкістю його ведення, обсягом виробленого валового продукту. До трійки найрозвиненіших областей України за часткою валового регіонального продукту у загальному підсумку (%) належать: Дніпропетровська – 10,3, Харківська – 6,6, Київська – 5,6, а до тих областей, котрі замикають цей рейтинг належать: Тернопільська – 1,4, Чернівецька та Луганська – 1,0 [5]. Відповідно і безробіття вище там де рівень валового регіонального продукту нижче, що спонукає працівників «шукати кращої долі» за межами свого регіону, за кордоном.

Ще однією важливою причиною, що стимулює еміграцію, є зникнення деяких галузей виробництва або значне їх скорочення, що вивільняє робочу силу. Так, наприклад, за останні десять років українське автовиробництво зменшувалося величезними темпами. Згідно даних Асоціації автовиробників України «УкрАвтопром» у травні 2018 року із заводів України вийшло лише 442 автотранспортних засоби. Ця цифра вдсятеро менша за обсяги виробництва у травні десятирічної давнини [6]. Зазнало скорочення і вугільне виробництво. Після початку збройного конфлікту на Донбасі у 2014 році близько сотні українських шахт опинилися на окупованих територіях. Україні підконтрольні нині лише 11 державних вугледобувних підприємств, які об'єднують 33 шахти. За результатами аудиту Рахункової палати, лише дві шахти є прибутковими – «Надія» на Львівщині та «Краснолиманська» на Донеччині. Інші шахти є неприбутковими, незважаючи на вагому державну підтримку [7].

Таким чином, проблема зовнішніх трудових міграцій населення є вельми актуальною для України, яка продовжує залишатися країною-експортером дешевої робочої сили, через економічну та політичну ситуацію. Відсутність умов для самореалізації, високий рівень безробіття, прибуткові роботи за кордоном та збройний конфлікт стимулює українців до трудової міграції.

Джерела та література

1. Disparities in minimum wages across the EU. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20200203-2?inheritRedirect=true&redirect=%2Feurostat%2F>
2. Скільки грошей держава витрачає на одного учня? *Освіта в Україні*. URL: <https://op.ua/news/osvita-v-ukraini/skil-ki-groshey-vitrachaye-derzhava-na-odnogo-uchnya>
3. Демографічна та соціальна статистика. Населення та міграція. *Державна служба статистики України*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Безробіття в Україні. URL: <https://maanimo.com/ua/indexes/142760-bezrobittya-v-ukrayini>
5. Валовий регіональний продукт. Багатогалузева статистична інформація. Регіональна статистика. *Державна служба статистики України*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Голубов О. Український автопром: хронологія зникнення. URL: <https://p.dw.com/p/30UVe>
7. Журавльова О. Невпинна деградація вугільної галузі. Чи закриють українські шахти? URL: <https://p.dw.com/p/3VONs>
8. Рівень безробіття в Україні. Індекси. *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/2020>
9. Unemployment by sex and age – annual data. URL: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en
10. Бараник С. П., Романенко І. О. Інтелектуальна міграція як об'єкт статистичного дослідження. *Ефективна економіка*. 2014. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3096>